

POWOŁANIE
CHRZEŚCIJAŃSKIE

ZARYS TEOLOGII MORALNEJ

PRACA ZBIOROWA

I

ISTOTA POWOŁANIA
CHRZEŚCIJAŃSKIEGO

WYDANIE III

Kolekcja
Emila Kornasia

CZĘSTOCHOWSKIE WYDAWNICTWO DIECEZJALNE

SPIS TREŚCI

Przedmowa	7
Spis treści	10
Skróty bibliograficzne	

ROZDZIAŁ I

WPROWADZENIE DO TEOLOGII MORALNEJ

§ 1. Treść i charakter teologii moralnej	12
Art. 1. Teologiczna refleksja nad wiarą	12
1. Wiara i teologia	12
2. Teologia jako wiedza płynąca z Objawienia	14
3. Teologia w przekazie wiary Kościoła	18
Art. 2. Teologiczna wiedza o moralności	20
1. Wiara i moralność	20
2. Teologia moralna a inne dyscypliny teologiczne	22
3. Teologia moralna a inne dziedziny wiedzy	25
4. Teologia moralna i etyka	26
§ 2. Historia teologii moralnej	29
Art. 1. Systematyzacja moralności chrześcijańskiej w epoce patrystycznej	30
1. Biblijne źródło chrześcijańskiej refleksji moralnej	30
2. Początki systematyzacji moralności płynącej z wiary	31
3. Rozwój doktryny moralnej u Ojców Kościoła i jej pierwsze syntezy	33
Art. 2. Moralność chrześcijańska w teologicznej syntezie scholastyki średniowiecznej	34
1. Rozwój średniowiecznych form systematyzacji moralności chrześcijańskiej	34
2. Znaczenie syntez teologicznych szczytowego okresu scholastyki dla teologii moralnej	35
3. Prądy umysłowe schyłkowego okresu scholastyki i ich wpływ na pojmowanie moralności chrześcijańskiej	36
Art. 3. Rozwój teologii moralnej w epoce potrydenckiej	37
1. Odrodzenie poreformacyjne w teologii	37
2. Wyodrębnienie się teologii moralnej jako samodzielnej dyscypliny teologicznej	38
Art. 4. Odnowa teologii moralnej w XIX i XX wieku	39
1. Nawrót do biblijnych i patrystycznych źródeł moralności chrześcijańskiej	40
2. Neoscholastyka i jej znaczenie dla teologii moralnej	43
3. Sobór Watykański II i obecny okres rozwoju teologii moralnej	44
§ 3. Teologia moralna jako teologia powołania chrześcijańskiego	46
Art. 1. Powołanie jako źródło moralności chrześcijańskiej	46
Art. 2. Struktura teologii powołania chrześcijańskiego i metoda jej wykładu	48
Bibliografia	52

ROZDZIAŁ II

BOŻE DZIEŁO POWOŁANIA CZŁOWIEKA

§ 1. Człowiek w swej relacji do Boga	56
Art. 1. Człowiek stworzony na obraz Boga	56
1. Stworzenie — podstawowa prawda objawionej antropologii	56
2. Osobowa godność człowieka	57
Art. 2. Człowiek — współuczestnik życia Bożego	58
1. Człowiek wyniesiony do udziału w Życiu Boga	58
2. Boże powołanie do dialogu miłości	58
§ 2. Człowiek w relacji do świata	59
Art. 1. Człowiek ośrodkiem świata	59
Art. 2. Człowiek odpowiedzialny przed Bogiem za świat	61
§ 3. Człowiek wobec swych braci	62
Art. 1. Człowiek — istota społeczna	62

Art. 2.	Człowiek realizujący siebie w darze	62
§ 4.	Odrzucenie Bożego powołania przez grzech	63
Art. 1.	Zerwanie dialogu miłości z Bogiem	63
Art. 2.	Człowiek grzeszny wobec świata	64
Art. 3.	Zniszczenie jedności między ludźmi	66
§ 5.	Człowiek powołany do zbawienia w Chrystusie	67
Art. 1.	Przywrócenie dialogu miłości z Bogiem w Chrystusie	67
Art. 2.	Naprawienie stosunku człowieka do świata	70
Art. 3.	Przywrócenie jedności rodzaju ludzkiego przez Chrystusa	72
	Bibliografia	75

ROZDZIAŁ III

NORMATYWNY CHARAKTER BOŻEGO POWOŁANIA

§ 1.	Odwieczny zamiar Boży — źródło porządku moralnego i prawa	76
Art. 1.	Odwieczny plan Boży	76
Art. 2.	Chrystus — ośrodkiem Bożego planu miłości	77
Art. 3.	Prawo — wyrazem zobowiązującego powołania Bożego	78
§ 2.	Prawo w historii zbawienia	80
Art. 1.	Prawo w pierwotnym powołaniu człowieka	80
Art. 2.	Prawo Starego Przymierza	81
Art. 3.	Prawo Nowego Przymierza	82
	1. Zapowiedź i realizacja Nowego Prawa	82
	2. Nowe Prawo jako Prawo Ducha	83
	3. Nowe Prawo jako Prawo Chrystusa	85
§ 3.	Prawo naturalne w powołaniu chrześcijańskim	86
Art. 1.	Moralność naturalna w świetle przekazu biblijnego	86
Art. 2.	Prawo naturalne w Tradycji i w nauczaniu Kościoła	87
Art. 3.	Rozpoznanie powołania w prawie naturalnym	89
§ 4.	Stanowione Prawo Boże jako element powołania chrześcijańskiego	92
Art. 1.	Objawienie Prawa Bożego	92
Art. 2.	Boże Prawo stanowione i prawo naturalne	93
§ 5.	Prawo ludzkie jako konkretyzacja powołania	94
Art. 1.	Stanowione prawo ludzkie wobec porządku moralnego	94
Art. 2.	Wypełnienie prawa ludzkiego w realizacji powołania chrześcijańskiego	98
Art. 3.	Prawo w służbie powołania człowieka do miłości	99
	Bibliografia	102

ROZDZIAŁ IV

ROZPOZNANIE I PRZYJĘCIE WIĄŻĄCEGO POWOŁANIA LUDZKIEGO

§ 1.	Człowiek zdolny do poznania i przyjęcia powołania w świetle Bożego Objawienia	104
Art. 1.	Odpowiedź człowieka dana Bogu w świetle Pisma Świętego	104
Art. 2.	Odpowiedzialność człowieka wobec Boga w Tradycji Kościoła	105
§ 2.	Zjawisko sumienia i jego interpretacja	106
Art. 1.	Psychologiczna i socjologiczna interpretacja zjawiska sumienia	106
Art. 2.	Religijna interpretacja faktu sumienia	107
§ 3.	Rozpoznanie i przyjęcie podstawowego powołania ludzkiego	109
Art. 1.	Przyjęcie powołania jako wybór zasadniczy	109
Art. 2.	Działanie moralne a wybór zasadniczy	110
§ 4.	Rozpoznanie powołania Bożego w konkretnym życiu ludzkim	110
Art. 1.	Rozpoznanie i przyjęcie powołania życiowego	110
Art. 2.	Rozpoznanie i przyjęcie powołania w konkretnym czynie ludzkim	112
§ 5.	Autytyet w rozpoznawaniu powołania chrześcijańskiego	114
Art. 1.	Rozpoznanie powołania chrześcijańskiego w Kościele	114
Art. 2.	Znaczenie autytytu w rozpoznaniu dobra moralnego	115
§ 6.	Formacja i wychowanie sumienia chrześcijańskiego	115
Art. 1.	Konieczność formacji sumienia	115
Art. 2.	Habitualne podłoże decyzji sumienia	116

Art. 3. Podstawowe elementy wychowania moralnego	117
Art. 4. Formacja sumienia pewnego	118
Bibliografia	119

ROZDZIAŁ V

REALIZACJA POWOŁANIA CHRZEŚCIGAŃSKIEGO W CZYNIE MORALNYM CZŁOWIEKA

§ 1. Powołanie chrześcijańskie jako wezwanie do odpowiedzi czynem	121
Art. 1. Boże wezwanie człowieka do czynnej odpowiedzi	121
Art. 2. Boże wezwanie do odpowiedzi na miarę otrzymanych darów	122
§ 2. Realizacja powołania chrześcijańskiego jako czyn osoby	125
Art. 1. Człowiek zdolny do odpowiedzi na Boże wezwanie	125
Art. 2. Wolność człowieka warunkiem osobowej odpowiedzi	126
Art. 3. Osobowa odpowiedź człowieka na Boże wezwanie	127
Art. 4. Społeczny wymiar czynnej odpowiedzi człowieka	129
§ 3. Moralne elementy czynu — odpowiedzi	130
Art. 1. Poznawcze składniki czynu moralnego	130
Art. 2. Wolność i jej zaangażowanie w moralnym działaniu	131
Art. 3. Uwarunkowania i ograniczenia w moralnym czynie ludzkim	132
Art. 4. Kryteria moralnej wartości czynu — odpowiedzi	132
Bibliografia	135

ROZDZIAŁ VI

ZAANGAŻOWANIE W POWOŁANIE CHRZEŚCIGAŃSKIE

§ 1. Wezwanie Boże do życia w cnocie w świetle przekazu biblijnego	137
Art. 1. Wierność prawu Bożemu jako stała postawa religijna	137
Art. 2. Różnorodność cnót w realizacji powołania	140
Art. 3. Miłość jako zasadnicza odpowiedź na przyjęte powołanie Boże	142
§ 2. Jedność cnót chrześcijańskich	144
Art. 1. Integralne rozumienie chrześcijańskiej cnotliwości życia	144
Art. 2. Zespolenie i wzajemny związek cnót	146
§ 3. Źródło i rozwój cnót chrześcijańskich	150
Art. 1. Cnoty chrześcijańskie — dzieło Boga Zbawiciela	150
Art. 2. Współdział człowieka w kształtowaniu cnót	152
Art. 3. Rozwój cnót w realizacji powołania chrześcijańskiego	153
Bibliografia	154

ROZDZIAŁ VII

ODMOWA REALIZACJI POWOŁANIA — GRZECH

§ 1. Biblijny obraz grzechu	155
Art. 1. Grzech jako fakt w świetle Pisma św.	155
Art. 2. Biblijne określenia grzechu	158
§ 2. Teologia grzechu	159
Art. 1. Grzech w świetle historii zbawienia	159
Art. 2. Przyczyny grzechów	162
Art. 3. Istota i formy czynu grzesznego	170
Art. 4. Grzech śmiertelny i grzech powszedni	173
§ 3. Walka z grzechem jako istotny element powołania chrześcijańskiego	176
Art. 1. Chrystusowe wezwanie do nawrócenia	176
Art. 2. Istota nawrócenia	180
Art. 3. Pokuta chrześcijańska jako droga uświęcenia i współdział w zbawczym dziele Chrystusa	180
Bibliografia	183

PRZEDMOWA DO WYDANIA III

Do rąk czytelników oddajemy III wydanie I tomu podręcznika teologii moralnej „Powołanie chrześcijańskie”. Pragniemy w ten sposób odpowiedzieć na zgłaszane z wielu zakładów teologicznych zapotrzebowanie na opracowanie pomocne w wykładzie podstaw moralności chrześcijańskiej.

Wydanie obecne stanowi nie zmieniony tekst wydania poprzedniego. Rezygnując ze względów technicznych z wprowadzenia zmian w tomie I, pragnęliśmy umożliwić przyspieszenie prac wydawniczych. Okres kilku ostatnich lat przyniósł szereg dalszych prób opracowania podręcznikowego teologii moralnej, a także dalszy rozwój refleksji nad istotą moralności i metodami wykładu etyki. Pozwoliło to tym wyraźniej dostrzec specyfikę przyjętej koncepcji i skłoniło zespół autorski do jej dalszego rozwinięcia. Szczególnie istotne okazało się świadome obranie antropologii chrześcijańskiej jako punktu wyjścia do budowy teologii moralnej, przy pełnym zrozumieniu znaczenia, jakie ma filozoficzna, a zwłaszcza personalistyczna, teoria samego fenomenu moralnego dla wyjaśnienia i swego rodzaju uzasadnienia moralnych wymagań Objawienia. Mamy nadzieję, że ukazanie się w niedalekiej przyszłości również tomu II pozwoli przedstawić już szczegółowo realizację i całe bogactwo powołania chrześcijańskiego.

Redakcja